

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه کردستان

دانشکده مهندسی

گروه شهرسازی

عنوان:

بررسی تأثیر الگوهای رفتاری بر ساماندهی فضاهای عمومی؛ نمونه موردی
پارک حاشیه بلوار چمران شیراز

پژوهشگر:

لیلا خسروانیا

استاد راهنما:

دکتر هوشمند علیزاده

استاد مشاور:

دکتر بختیار بهرامی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته شهرسازی گرایش برنامه ریزی شهری

مهرماه ۱۳۹۲

کلیه حقوق مادی و معنوی مترتب بر نتایج مطالعات،

ابتکارات و نوآوریهای ناشی از تحقیق موضوع

این پایان نامه (رساله) متعلق به دانشگاه کردستان است.

تعهد نامه

اینجانب لیلا خسروانیاں دانشجوی کارشناسی ارشد رشته شهرسازی گرایش برنامه ریزی شهری دانشگاه کردستان، دانشکده مهندسی گروه شهرسازی تعهد می نمایم که محتوای این پایان نامه نتیجه تلاش و تحقیقات خود بوده و از جایی کپی برداری نشده و به پایان رسانیدن آن نتیجه تلاش و مطالعات مستمر اینجانب و راهنمایی و مشاوره اساتید بوده است.

با تقدیم احترام

لیلا خسروانیاں

۱۳۹۲ / ۷ / ۱۷

دانشگاه گردستان
دانشکده مهندسی
گروه شهرسازی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته شهرسازی گرایش برنامه‌ریزی شهری

عنوان:

بررسی تأثیر الگوهای رفتاری مردم بر ساماندهی فضاهای عمومی
نمونه موردی پارک حاشیه چمران شیراز

پژوهشگر:

لیلا خسروانیان

در تاریخ ۲۸ / ۰۷ / ۱۳۹۲ توسط کمیته تخصصی و هیات داوران زیر سرورده بررسی قرار گرفت و با

نمره ۹۹٫۵٪ و درجه ۱۰۰٪ به تصویب رسید.

مقام داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی
۱. استاد راهنما	دکتر مریمتدین خلیفه‌زاده	استادیار
۲. استاد مشاور	دکتر بهمنیار پورانی	استادیار
۳. استاد داور خارجی	دکتر حسن سجادی‌زاده	استادیار
۴. استاد داور داخلی	دکتر کیومرث ابراهیم‌نوست	استادیار

تقدیم

تقدیم به بارانی ترین طلوع زندگیم؛ به روحی که ثانیه‌های زندگیم با وجودش معنا یافت

روح پدرم که مهربان بود

تقدیم به زلالت‌ترین چشمه‌ی هستی‌ام؛ او که با نورچشمانش جاده‌های تاریک و سرد را به فراموشی سپردم

مادرم

سپاسگزاری و قدردانی

مراتب قدردانی خود را تقدیم اساتید گرانقدرم در دانشکده هنر و معماری دانشگاه کردستان می‌نمایم و از زحمات بی‌دریغ ایشان در طول این دوره آموزشی کمال تشکر را دارم. سپاس ویژه خود را تقدیم به اساتید گرانقدرم دکتر هوشمند علیزاده و دکتر بختیار بهرامی دارم که در تمامی مراحل تدوین این اثر از رهنمودهای ارزشمندشان بهره‌مند شدم.

در انتها از خواهر عزیزم خانم زیبا خسروانپیان و دوستان خوبم آقای مصطفی غلامی و خانم مائده محمدپور که در تمام مدت انجام این اثر با کمک‌های ارزشمندشان یاری‌ام نمودند، تقدیر و تشکر می‌نمایم.

چکیده:

امروزه با افزایش سرعت تغییرات و تحولات پدیده‌های مختلف؛ شیوه زندگی، تفکرات و نیازهای مردم نیز در حال تغییر است. از آنجا که سمت و سوی زندگی مردم متناسب با شرایط امروز در حال انزوای بیشتر می‌باشد، نگاه به زندگی جمعی مردم مستلزم تأمل بیشتری است. نیاز مردم به مکان‌هایی جهت تعاملات اجتماعی و رفع نیازهای روانی به یکی از ملزومات زندگی شهری تبدیل شده است. فضاهای عمومی دارای نقشی اساسی از بعد عملکردی و کالبدی در توسعه و برنامه‌ریزی شهری در رفع نیازهای انسانی دارند. بسیاری از نظریه پردازان شهری آن را به عنوان یکی از اجزای اصلی یک سیستم شهری مناسب می‌دانند، زیرا در کنار نقش کارکردی خود با تعاملات قوی اجتماعی باعث افزایش حس اجتماع می‌شود. اگر چه امروزه با غفلت از آنها در فرایند برنامه‌ریزی شهری، در حال از دست دادن اهمیت خود هستند و دسترسی و استفاده از این فضاها کاهش یافته است. به منظور پویایی بیشتر این فضاها در جهت برآورده ساختن نیاز مردم باید به رفتارهای شکل‌دهنده‌ی این فضاها توجه کرد و آنها را مورد بررسی قرار داد. از آنجایی که کارایی فضاهای شهری به دلیل عدم انطباق نیازها با فرم فضا در سطح پایینی می‌باشند این امر لزوم توجه به برنامه‌ی اصولی و مبتنی بر رفتار مردم را می‌طلبد.

پارک حاشیه شهید چمران به عنوان بزرگ‌ترین پارک حاشیه کشور (به طول تقریبی ۴ کیلومتر) در شمال شهر شیراز در جوار باغ‌های قصرالدشت به عنوان نمونه مطالعاتی انتخاب شد. این پارک با قرار گیری در امتداد رودخانه فصلی شهر به عنوان یکی از نشانه‌های شناخته‌شده شهر است که با وجود عملکردهای فراشهری در آن، انسان‌ها با فرهنگ‌ها و عقاید مختلف در آن حضور می‌یابند. بنابراین در درک نقش رفتار و یافتن معیارهای مهم و تأثیرگذار بر فضا بسیار مفید است.

در این پژوهش پس از جمع‌آوری مبانی نظری و رسیدن به شاخص‌های تأثیرگذار رفتار بر فضا، به تحلیل جز به جز فضا در راستای اهداف پایان‌نامه پرداخته شد. هدف شناسایی محرک‌ها و تقویت‌کننده‌های رفتاری در قالب نیازها و قابلیت‌های محیطی و تعیین اصول برنامه‌ریزانه با نگرش رفتاری بود. علاوه بر تحلیل کیفی به تحلیل کمی شاخص‌ها با استفاده از پرسشنامه و از طریق ابزار SPSS پرداخته شد. نتیجه این تحلیل‌ها تأثیر مستقیم رفتار بر فضا و فضا بر رفتار را نشان داد به گونه‌ای که نیازها نتیجه‌ی تأثیر رفتار بر فضا است و قابلیت محیط زمینه‌ساز انجام رفتارها بود. در پایان به منظور افزایش سطح کارایی فضا پیشنهاداتی ارائه گردید.

واژگان کلیدی: فضای عمومی، الگوهای رفتاری، ساماندهی

فهرست

۱	فصل اول (کلیات پژوهش)
۱-۱	مقدمه
۲-۱	بیان مسئله
۳-۱	ضرورت پژوهش
۴-۱	قلمرو پژوهش و لزوم انتخاب آن
۵-۱	اهداف تحقیق
۶-۱	پرسش‌های تحقیق
۷-۱	فرضیات تحقیق
۸-۱	روش تحقیق
۱-۸-۱	جامعه آماری
۲-۸-۱	حجم نمونه
۳-۸-۱	روش و ابزار جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها
۹-۸-۱	فرآیند انجام پژوهش
۹-۱	پیشینه پژوهش
۱۰	فصل دوم (مبانی و چارچوب نظری)
۱-۲	مقدمه
۲-۲	الگوهای رفتاری
۱-۲-۲	مفاهیم و مبانی الگوهای رفتاری
۲-۲-۲	انواع رفتارها
۱-۲-۲-۲	انواع رفتار بر اساس افراد دخیل در وقوع آن
۲-۲-۲-۲	خصوصیات رفتار جمعی
۳-۲-۲	رویکردهای اساسی محیط و رفتار
۱-۳-۲-۲	رویکرد اختیاری
۲-۳-۲-۲	رویکرد امکان‌گرا
۳-۳-۲-۲	رویکرد جبرگرا
۴-۳-۲-۲	رویکرد احتمال‌گرا
۲-۲	مقدمه
۱-۲-۲	فضای شهری
۲-۲-۲	فضای عمومی شهری

۱۹.....	۲-۲-۱- تعاریف
۲۰.....	۲-۲-۲- نظریات مرتبط با فضاهای عمومی با تاکید بر نقش الگوهای رفتاری
۲۳.....	۲-۲-۴- مؤلفه های شکل دهنده فضای عمومی
۲۵.....	۲-۲-۴- عوامل تأثیرگذار در موفقیت قرارگاههای رفتاری فضای عمومی شهری
۲۹.....	۲-۲-۵- عوامل غیر فیزیکی تأثیرگذار بر روی قرارگاههای رفتاری
۲۹.....	۲-۲-۵-۱- دمای فضا
۳۰.....	۲-۲-۵-۲- صدای فضا
۳۰.....	۲-۲-۵-۳- بوی فضا
۳۰.....	۲-۲-۵-۴- روشنایی فضا
۳۲.....	۲-۳- مقدمه
۳۲.....	۲-۳-۱- تجربه های جهانی
۳۲.....	۲-۳-۱-۱- زندگی اجتماعی در فضاهای شهری کوچک
۳۳.....	۲-۳-۱-۲- پروژه سیواداد گویانا
۳۵.....	۲-۳-۱-۱- ادراک گروه های گوناگون اجتماعی- اقتصادی ساکن در آنکارا
۳۶.....	۲-۳-۱-۳- شبیه سازی رفتار عابران در فضاهای شهری: یونان
۳۹.....	۲-۳-۲- تجربه های داخلی
۳۹.....	۲-۳-۲-۱- تحلیل فضایی خیابانهای تهران
۴۱.....	۲-۳-۲-۲- سازماندهی فضایی- اجتماعی فضاهای عمومی اجتماع پذیر: نمونه موردی؛ پارک سنج
۴۲.....	۲-۳-۳- جمع بندی
۴۴.....	۲-۴- چارچوب مفهومی
۴۷.....	۲-۴-۱- مؤلفه های تأثیرگذار بر رفتار در ساماندهی فضایی
۴۹.....	فصل سوم (شناخت وضعیت موجود)
۵۰.....	۳-۱- مقدمه
۵۰.....	۳-۲- حوزه فراگیر
۵۰.....	۳-۲-۱- بررسی عوامل اقلیمی شهر شیراز
۵۱.....	۳-۲-۲- محدوده و منطقه بندی شیراز و جایگاه بلوار چمران
۵۲.....	۳-۲-۲-۳- بررسی خصوصیات و ویژگی های فضای باز و سبز در شیراز
۵۲.....	۳-۲-۲-۴- دسترسی ها و فضای حرکتی شیراز
۵۴.....	۳-۲-۳- بررسی خصوصیات اجتماعی و فرهنگی شهر شیراز
۵۴.....	۳-۲-۳-۱- جمعیت شهر شیراز
۵۴.....	۳-۲-۳-۲- فرهنگ مردم شیراز

۵۴ حوزه بلافصل	۳-۳
۵۵ محدوده بلوار چمران	۳-۳-۱
۵۶ بعد عملکردی بلوار چمران شیراز	۳-۳-۲
۵۶ مقیاس عملکردی در محدوده بلوار چمران	۳-۳-۱
۵۷ حوزه‌های عملکردی در محدوده بلوار چمران	۳-۳-۲
۵۸ کاربریهای موجود در محدوده بلوار چمران	۳-۳-۳
۵۹ بعد ارتباطی	۳-۳-۴
۶۰ حوزه مداخله مستقیم	۳-۴
۶۱ فرم	۳-۴-۱
۶۱ دسترسی	۳-۴-۱-۱
۶۴ امنیت	۳-۴-۲
۶۶ کیفیات بصری و زیست‌محیطی	۳-۴-۱-۱
۶۸ فعالیت	۳-۴-۲
۶۹ تنوع فعالیتی	۳-۴-۲-۱
۷۴ سازگاری فعالیت‌ها	۳-۴-۲-۲
۷۱ معنا	۳-۴-۳
۷۵ ادراک	۳-۴-۳-۳
۷۸ جمع بندی	۳-۵
۸۲ فصل چهارم (تحلیل وضع موجود)	
۸۳ مقدمه	۴-۱
۸۴ بررسی نظرات مردم با استفاده از پرسشنامه	۴-۲
۸۴ وضعیت گروه‌های سنی، اقتصادی، جنسی، سطح سواد و اشتغال افرادمراجعه‌کننده به مکان	۴-۲-۱
۸۴ گروه سنی	۴-۲-۱-۱
۸۵ وضعیت اقتصاد	۴-۲-۱-۲
۸۵ جنسیت	۴-۲-۱-۲
۸۵ اشتغال	۴-۲-۱-۴
۸۶ سواد	۴-۲-۱-۵
۸۶ نتیجه گیری	۴-۲-۱-۵
۸۶ فرم	۴-۲-۲
۸۶ آسایش و امنیت	۴-۲-۱-۱
۸۸ دسترسی و ارتباطات	۴-۲-۲-۲

- ۹۰.....۳-۴-فعالیت
- ۹۰.....۱-۳-۴- تنوع فعالیتی
- ۹۰.....۱-۳-۴- هدف حضور در فضا
- ۹۲.....۲-۳-۴- فعالیتهای فیزیکی و غیر فیزیکی:
- ۹۲.....۱-۲-۳-۴- میزان راحتی مردم در فضا
- ۹۲.....۴-۴- معنا
- ۹۲.....۱-۴-۴- حس تعلق
- ۹۳.....۱-۴-۴- تحلیل هویت فضا
- ۹۴.....۲-۴-۴- نشانه های تجمع مردم
- ۹۴.....۱-۲-۲-۴- نحوه حضور در فضا
- ۹۵.....۲-۴-۴- فرهنگ
- ۹۵.....۱-۲-۴-۴- تحلیل قابلیت محیط در جهت افزایش سطح فرهنگ
- ۹۶.....۵-۴- نتیجه گیری
- ۹۶.....۱-۳-۴- تحلیل فضایی مسیر اول (ابتدا تا رستوران)
- ۱۰۱.....۱-۳-۴- محرکها و تقویت کننده های رفتاری
- ۱۰۱.....۲-۳-۴- عوامل تأثیر گذار در شکل گیری قرارگاههای رفتاری
- ۱۰۳.....۲-۳-۴- تحلیل فضایی مسیر دوم (رستوران تا بیمارستان)
- ۱۰۳.....۱-۲-۳-۴- عوامل تأثیر گذار در شکل گیری قرارگاههای رفتاری
- ۱۰۴.....۲-۲-۳-۴- محرکها و تقویت کننده های رفتار
- ۱۰۵.....۳-۳-۴- تحلیل فضایی قسمت سوم (بیمارستان - سنگ آسیاب)
- ۱۰۵.....۱-۳-۳-۴- عوامل تأثیر گذار در شکلگیری قرارگاههای رفتاری
- ۱۰۷.....۲-۳-۳-۴- محرکها و تقویت کننده های رفتاری
- ۱۰۸.....۴-۳-۴- تحلیل فضایی قسمت چهارم (سنگ آسیاب-پارکینگ)
- ۱۰۸.....۱-۴-۳-۴- عوامل تأثیر گذار در شکلگیری قرارگاههای رفتاری
- ۱۱۰.....۲-۴-۳-۴- محرکها و تقویت کننده های رفتاری
- ۱۱۱.....۵-۳-۴- تحلیل فضایی قسمت پنجم (پارکینگ تا هتل)
- ۱۱۱.....۱-۵-۳-۴- عوامل تأثیر گذار در شکل گیری قرارگاههای رفتاری
- ۱۱۲.....۲-۵-۳-۴- منابع محرکها و تقویت کننده های رفتاری
- ۱۱۳.....۶-۳-۴- تحلیل فضایی قسمت ششم (هتل تا نگارخانه)
- ۱۱۳.....۱-۶-۳-۴- عوامل تأثیر گذار در شکلگیری قرارگاههای رفتاری
- ۱۱۴.....۲-۶-۳-۴- منابع محرکها و تقویت کننده های رفتاری

۱۱۵.....	۷-۳-۴- تحلیل فضایی قسمت هفتم (نگارخانه - دیواره آب)
۱۱۵.....	۷-۳-۴-۱- عوامل تأثیرگذار در شکلگیری قرارگاههای رفتاری
۱۱۶.....	۷-۳-۴-۲- محرکها و تقویت کنندههای رفتاری
۱۱۷.....	۸-۳-۴- تحلیل فضایی قسمت هشتم (دیواره - پل)
۱۱۷.....	۸-۳-۴-۱- عوامل تأثیرگذار در شکل گیری قرارگاههای رفتاری
۱۱۸.....	۸-۳-۴-۲- محرکها و تقویت کنندههای رفتاری
۱۲۰.....	۹-۳-۴- تحلیل فضایی قسمت نهم (پل - جهانگردی)
۱۲۰.....	۹-۳-۴-۱- عوامل تأثیرگذار در شکل گیری قرارگاههای رفتاری
۱۲۱.....	۹-۳-۴-۲- محرکها و تقویت کنندههای رفتاری
۱۲۲.....	۴-۴-۴- نتیجه گیری
۱۲۳.....	۱-۴-۴- تحلیل رابطه ای مکانی (محدوده بلوار چمران)
۱۲۶.....	۲-۴-۴- تحلیل یکنواخت
۱۳۲.....	۳-۴-۴- تحلیل بر اساس ماتریس سوات به صورت ترکیبی
۱۳۵.....	فصل پنجم (نتیجه گیری و ارائه ی پیشنهادات)
۱۳۶.....	۱-۵- مقدمه
۱۳۶.....	۲-۵- نتایج
۱۳۷.....	۱-۲-۵- نتایج حاصل از مصاحبه، پرسشنامه و تحلیل فضایی
۱۴۱.....	۱-۲-۵- پاسخ به پرسشهای تحقیق
۱۴۳.....	۳-۵- پیشنهادات
۱۴۳.....	۱-۳-۵- تدوین راهبردها و راهکارهای پیشنهادی
۱۴۷.....	۲-۳-۵- برنامه های عملیاتی (اکشن پلان ها)
۱۴۷.....	۱-۲-۳-۵- طراحی ورودی ابتدای محور پارک
۱۴۷.....	۲-۲-۳-۵- عقب نشینی قسمتی از فضای سبز
۱۴۷.....	۳-۲-۳-۵- ایجاد گشایش فضایی با طراحی مسیر دوچرخه سواری
۱۴۷.....	۴-۲-۳-۵- ایجاد فضاهای تفریحی با تأکید بر فرم هندسی مرکزگرا
۱۴۸.....	۵-۲-۳-۵- ایجاد میدانچه ی اقتصادی
۱۴۸.....	۶-۲-۳-۵- تقویت ارتباط پارک با رودخانه خشک
۱۴۸.....	۷-۲-۳-۵- طراحی مسیر دوچرخه سواری
۱۴۸.....	فهرست منابع و مأخذ

فهرست جداول

جدول ۱-۲ - جمع بندی نظریات با تأکید بر نقش رفتار.....	۲۲
جدول ۲-۲- نظریات گوناگون درباره فضاهای عمومی موفق.....	۲۶
جدول ۳-۲- جمع بندی بررسی نمونه پروژه های عملی کار شده.....	۴۲
جدول ۱-۳- عملکردهای موجود در مجموعه پارک و مجاور پارک.....	۶۹
جدول ۲-۳- تنوع فعالیتهای انجام شده.....	۷۲
جدول ۳-۳- سازگاری عملکردها.....	۷۴
جدول ۴-۳- قرارگاههای رفتاری.....	۷۸
جدول ۱-۴- گروه های سنی مراجعه کننده به پارک.....	۸۴
جدول ۲-۴- وضعیت اقتصادی افراد مراجعه کننده.....	۸۵
جدول ۳-۴- بررسی جنسیت افراد مراجعه کننده.....	۸۵
جدول ۴-۴- وضعیت اشتغال افراد مراجعه کننده.....	۸۵
جدول ۵-۴- وضعیت سواد افراد مراجعه کننده.....	۸۶
جدول ۶-۴- وضعیت امنیت از نظر مردم.....	۸۷
جدول ۷-۴- زمان حضور در فضا.....	۸۷
جدول ۸-۴- وضعیت دسترسی افراد به پارک.....	۸۸
جدول ۹-۴- عوامل تأثیرگذار در حضور مردم.....	۸۹
جدول ۱۰-۴- تحلیل وضعیت کالبدی فضایی.....	۹۰
جدول ۱۱-۴- هدف از مراجعه به فضا.....	۹۱
جدول ۱۲-۴- رابطه اشتغال و هدف مراجعه به فضا.....	۹۱
جدول ۱۳-۴- احساس راحتی در حضور.....	۹۲
جدول ۱۴-۴- نام تداعی کننده.....	۹۳
جدول ۱۵-۴- وضعیت رفتاری مردم از نظر مردم.....	۹۳
جدول ۱۶-۴- وضعیت رفتاری منفی مردم از نظر مردم.....	۹۳
جدول ۱۷-۴- گروه های حضور در فضا.....	۹۴
جدول ۱۸-۴- نظرسنجی قابلیت افزایش فرهنگ.....	۹۵
جدول ۱۹-۴- نتیجه بررسی شاخصهای رفتاری توسط پرسشنامه.....	۹۶
جدول ۲۰-۴- نتیجه گیری تحلیلهای فضایی.....	۱۲۴
جدول ۲۲-۴- سوات برای محرک ها و قرارگاههای رفتاری.....	۱۲۶
جدول ۲۳-۴- جمع بندی نقاط ضعف و قوت در کل فضا.....	۱۳۰

جدول ۴-۲۴-تحلیل وضعیت بر اساس ماتریس ترکیبی.....	۱۳۳
جدول ۵-۱-نتایج حاصل از پرسشنامه، مصاحبه و تحلیل فضایی.....	۱۳۷
جدول ۵-۲-تأثیر رفتار در فضا در پارک حاشیه ای.....	۱۴۱
جدول ۵-۳-تأثیر فضا بر رفتار.....	۱۴۲
جدول ۵-۴-اهداف و راهبردها و راهکارهای ساماندهی فضا.....	۱۴۴

فهرست اشکال

شکل ۱-۱- نمودار فرآیند انجام پژوهش.....	۷
شکل ۱-۲- عوامل تشکیل دهنده رفتار فرد در محیط.....	۱۳
شکل ۲-۲- خصوصیات رفتار اجتماعی.....	۱۴
شکل ۲-۳- خصوصیات قرارگاههای رفتاری منبع.....	۱۵
شکل ۲-۴- مدل مکان مونگومری.....	۲۳
شکل ۲-۵- مدل مکان پانتر.....	۲۴
شکل ۲-۶- مدل مکان پایدار.....	۲۴
شکل ۲-۷- فرایند شکل گیری رفتار از ذهنیت و محیط.....	۲۶
شکل ۲-۸- مؤلفه‌های تشکیل دهنده فضای عمومی باز.....	۲۹
شکل ۲-۹- ارتباط بین فضاهای شهری و نیازهای انسانی.....	۳۶
شکل ۲-۱۰- عبور از خیابان با پرش از موانع.....	۳۷
شکل ۲-۱۱- موقعیت مطالعه موردی و نقاط کانونی مهم.....	۳۷
شکل ۲-۱۲- منطقه مورد مطالعه و محوطه اطراف.....	۳۸
شکل ۲-۱۳- نیروهای مختلف تأثیرگذار بر عابر از طریق فرایند شبیه‌سازی.....	۳۸
شکل ۲-۱۴- موانع موجود در کنار پیاده‌راه‌ها.....	۳۹
شکل ۲-۱۵- بررسی دو گروه جمعیتی عابران.....	۳۹
شکل ۲-۱۶- چارچوب مفهومی تحقیق.....	۴۶
شکل ۳-۱- محدوده مناطق شهر شیراز.....	۵۱
شکل ۳-۲- پارکها و فضای سبز.....	۵۲
شکل ۳-۳- معابر شهر شیراز و جایگاه بلوار چمران.....	۵۴
شکل ۳-۴- موقعیت حوزه بلافصل.....	۵۵
شکل ۳-۵- موقعیت بلوار چمران نسبت به شهر شیراز.....	۵۶
نقشه ۳-۶- مقیاس عملکردهای حوزه بلافصل بلوار چمران.....	۵۷
شکل ۳-۷- حوزه های عملکردی محدوده بلوار چمران.....	۵۸

- شکل ۳-۸ - نقشه کاربری اراضی محدوده بلوار چمران..... ۵۹
- شکل ۳-۹ - دسترسی‌ها در محدوده بلافاصله به بلوار چمران..... ۶۰
- شکل ۳-۱۰ - پارک حاشیه چمران..... ۶۰
- شکل ۳-۱۱ - نقشه نفوذپذیری به پارک قسمت اول..... ۶۲
- شکل ۳-۱۲ - نقشه نفوذپذیری به پارک قسمت دوم..... ۶۲
- شکل ۳-۱۳ - نقشه لبه سبز بلوار..... ۶۳
- شکل ۳-۱۴ - نقشه مسیرهای سواره و پیاده در محدوده بلوار چمران..... ۶۴
- شکل ۳-۱۵ - کیفیت نورپردازی پارک..... ۶۵
- شکل ۳-۱۶ - تنوع فضایی..... ۶۷
- شکل ۳-۱۷ - پروفیل عرضی پارک..... ۶۷
- شکل ۳-۱۸ - تقسیم‌بندی برداشت اطلاعات میدانی در محدوده پارک خطی..... ۶۹
- شکل ۳-۱۹ - عملکردها و فعالیتها در سمت راست بلوار چمران..... ۷۱
- شکل ۳-۲۰ - نشانه‌های ذهنی و بصری پارک چمران..... ۷۶
- شکل ۳-۲۱ - گره‌های پارک چمران..... ۷۷
- شکل ۳-۲۲ - نقشه قرارگاه‌های رفتاری در پارک حاشیه‌ای چمران..... ۸۱
- شکل ۴-۱ - نمودار فرایند تحلیل..... ۸۴
- شکل ۴-۲ - نمودار وضعیت گروه‌های سنی مراجعه‌کننده به پارک..... ۸۵
- شکل ۴-۳ - بررسی فاصله مکان زندگی افراد مراجعه‌کننده..... ۸۸
- شکل ۴-۴ - نمودار اهداف حضور افراد در فضا..... ۹۱
- شکل ۴-۵ - منابع محرک و شکل‌دهنده به رفتار..... ۹۸
- شکل ۴-۶ - نقشه تقسیم‌بندی مسیرهای تحلیل به صورت پیمایشی..... ۹۹
- شکل ۴-۷ - فضای جلو رستوران و قرارگاه رفتاری..... ۱۰۰
- شکل ۴-۸ - فضای سبز جداکننده ی مسیر سواره و پیاده..... ۱۰۰
- شکل ۴-۹ - گشایش فضایی به همراه المان مداد و کتاب..... ۱۰۱
- شکل ۴-۱۰ - نقشه قرارگاه‌های رفتاری مسیر یک..... ۱۰۱
- شکل ۴-۱۱ - نقشه ی رفتاری مردم در قسمت اول پارک..... ۱۰۲
- شکل ۴-۱۲ - گشایش فضایی و فواره آب..... ۱۰۳
- شکل ۴-۱۳ - نمایشگاه کتاب در گشایش فضایی..... ۱۰۴
- شکل ۴-۱۳ - دستفروش‌ها..... ۱۰۴
- شکل ۴-۱۵ - نقشه قرارگاه‌های رفتاری در قسمت دوم..... ۱۰۴
- شکل ۴-۱۶ - نقشه رفتاری مردم در قسمت دوم پارک..... ۱۰۵

- شکل ۴-۱۷- لبه جذاب سنگ آسیاب..... ۱۰۶
- شکل ۴-۱۸- ساختمان انس با فطرت ۱۰۶
- شکل ۴-۱۹- مکان بازی اسکیت کودکان..... ۱۰۶
- شکل ۴-۲۰- نقشه قرارگاه رفتاری قسمت سوم پارک..... ۱۰۷
- شکل ۴-۲۱- نقشه رفتاری مردم در قسمت سوم مسیر پارک..... ۱۰۸
- شکل ۴-۲۴- دستفروش‌ها در لبه گشایش فضایی..... ۱۰۹
- شکل ۴-۲۵- نقشه قرارگاه‌های رفتاری در قسمت چهارم..... ۱۰۹
- شکل ۴-۲۶- نقشه ی رفتاری در قسمت چهارم..... ۱۱۱
- شکل ۴-۲۷- نقشه قرارگاه رفتاری مردم در قسمت پنجم پارک..... ۱۱۲
- شکل ۴-۲۸- نقشه رفتاری مردم در قسمت پنجم مسیر پارک..... ۱۱۳
- شکل ۴-۲۹- گشایش فضایی و نگارخانه..... ۱۱۳
- شکل ۴-۲۹- هتل بزرگ چمران..... ۱۱۳
- شکل ۴-۳۱- نقشه قرارگاه رفتاری مردم در قسمت ششم پارک..... ۱۱۴
- شکل ۴-۳۲- نقشه رفتاری مردم در قسمت ششم پارک..... ۱۱۵
- شکل ۴-۳۳- دیواره آب..... ۱۱۶
- شکل ۴-۳۳- وسایل ورزشی..... ۱۱۶
- شکل ۴-۳۵- نقشه قرارگاه رفتاری در قسمت هفتم پارک..... ۱۱۶
- شکل ۴-۳۶- نقشه رفتاری مردم در قسمت هفتم پارک..... ۱۱۷
- شکل ۴-۳۷- پارک بادی..... ۱۱۸
- شکل ۴-۳۷- دستفروش‌ها..... ۱۱۸
- شکل ۴-۳۹- نقشه قرارگاه رفتاری در قسمت هشتم پارک..... ۱۱۸
- شکل ۴-۴۰- نقشه ی رفتاری قسمت هشتم پارک..... ۱۲۰
- شکل ۴-۴۳- نقشه قرارگاه رفتاری قسمت نهم پارک..... ۱۲۱
- شکل ۴-۴۴- نقشه رفتاری قسمت نهم پارک..... ۱۲۲
- شکل ۵-۱- پروژه های پیشنهادی..... ۱۴۹

فصل اول
کلیات پژوهش

۱-۱- مقدمه

هدف از هر مطالعه علمی تجزیه یا تفاوت گذاری میان یک موضوع، نشان دادن خصوصیات مورد نظر و بالأخره تبیین رابطه‌ی متقابل آن با دیگر موضوعات است. انجام چنین کاری برای وصول به نتیجه معتبر نیازمند برنامه و رعایت سلسله مراتب روند انجام کار است. بنابراین پیش از ورود به بحث اصلی و دگر فصول مرتبط با موضوع پایان‌نامه، ابتدا لازم است تا موضوع اصلی پژوهش و اهمیت آن تبیین گردیده و روش انجام کار مورد بررسی قرار گیرد. تدقیق موضوع سبب می‌گردد تا در مراحل مختلف پژوهش، بر روی مسیر اصلی تمرکز گردیده و از مطالعات و اقدامات غیر کاربردی و بدون ارتباط به هدف اصلی جلوگیری به عمل آید.

این فصل شامل:

- بیان مسئله
- ضرورت پژوهش
- قلمرو پژوهش و لزوم انتخاب آن
- پیشینه پژوهش
- اهداف پژوهش
- پرسش‌های پژوهش
- روش تحقیق
- ساختار پژوهش

۱-۲- بیان مسئله

افزایش جمعیت شهرها و میل به شهرنشینی باعث گسترش شهرهای امروزی شده است. با افزایش تراکم جمعیتی بعد از زمان مهم‌ترین بعد از زندگی انسان، به سمتی در حرکت است که دنیای مجازی بر دنیای عینی در حال چیره شدن است. شهرها، مکان‌های شکل‌گیری ساختار فردی و اجتماعی و ظهور و بروز آن‌ها هستند، چنان‌چه تنها بخشی از موجودیت انسانی ما در هنگام تولد شکل می‌گیرد و تعامل ما با هم‌نوعان است که ما را انسان می‌سازد و این ارتباط و تعامل در فضاهای عمومی ما اتفاق می‌افتد (باندز، ۲۰۰۴: ۱۶۳). با رشد شهرها فضاهای شهری بیشتری برای گفت و گوی عمومی نیاز است. برای ایجاد یک شهر باثبات، باید به فضای عمومی بیشتری برای رفع نیازهای مردم از پیر و جوان توجه شود (Boudez, 2004: 165). برای حفظ ساختار مدنی شهر و ایجاد محیطی برای زندگی بانشاط شهری، نیازمند افزایش کیفیت زندگی در شهرها به خصوص فضاهای عمومی هستیم. (Carmona, 2003: 105) همان‌طور که راجرز^۱ تاکید دارد: شهرهای بزرگ به وسیله فضاهای عمومی مهم و عظیم شناخته می‌شوند و اندازه‌گیری عظمت هر شهر توسط توانایی آن شهر در فراهم کردن مکان‌های تفریحی، زیبایی طبیعی و ایجاد فضاهای عمومی برای شهروندان است (Pasaogullari, 2004: 226). فرانسیس تیبالدز معتقد است که عرصه‌های عمومی مهم‌ترین بخش از ساختار شهرک‌ها و شهرهای ما هستند جایی که بیش‌ترین میزان تماس و تعامل انسان‌ها در آن روی می‌دهد (رفعیان، ۱۳۸۴: ۳۶). با توجه به عقیده‌ی نظریه‌پردازان درباره فضاهای عمومی به عنوان فضاهایی برای تعاملات انسانی درمی‌یابیم که شهر به عنوان ظرفی برای انسان و فعالیت‌های او محسوب می‌شود و چون انسان هم موجودی است در رابطه مستقیم با شهر و فضاهای شهری که بیش‌ترین ساعات زندگی خود را در آنجا سپری می‌کند. از این رو همواره تأثیرات متقابلی میان شهر و مظلوف آن یعنی انسان وجود دارد، بنابراین می‌توان به اهمیت ابعاد روان‌شناختی در فضاهای شهری پی برد. فعالیت‌های جاری در محیط‌های شهری تابع خصوصیات فرهنگ جامعه‌ای است که صاحب این فعالیت‌ها به آن‌ها تعلق دارند. یعنی فرهنگ الگوهای رفتاری را به وجود می‌آورد که این الگوهای رفتاری تعیین‌کننده‌ی چگونگی استفاده مردم از فضاها و نوع رفتار آن‌ها در محیط است. از این رو ماهیت و چگونگی فعالیت‌هایی که در فضاهای شهری صورت می‌گیرد به طور کلی به دو عامل فرهنگ و محیط یا همان خصوصیات فضایی-کالبدی بستگی دارند (بحرینی، ۱۳۷۸). عدم توجه برنامه‌ریزی و طراحی به نیازها و رفتارهای واقعی استفاده‌کنندگان باعث ایجاد تضادهای کاربردی در محیط می‌شود و ممکن است آن فضاها تبدیل به محل‌هایی ناامن، ناسالم، غیرانسانی و پردغدغه شوند. از زمانی که فضاهای عمومی به عنوان مراکز کانونی فعالیت‌های محله‌ای به شمار می‌روند باید توجهات خاصی به ساخت این فضاها نه تنها از نظر کارکردی مناسب بلکه سازگار با تراکم و خصوصیات مناطق اطرافش شود (Pasaogullari, 2004: 226). فضاهای عمومی در کشورهای در حال توسعه فضاهای غیرقابل کاربردی می‌باشند که این نتیجه رشد سریع شهرها می‌باشد به گونه‌ای که شاهد فراموشی مکان‌های

¹Rogers